

PROGRAM EDUKACYJNY

Pierwszy dzwonek

w ramach Ogólnopolskiej Kampanii Profilaktyki Zakażeń Meningokokowych „Nie! Dla meningokoków”

Materiały pomocnicze dla edukatorów realizujących temat profilaktyki zakażeń wywołanych przez meningokoki grupy C

**Konspekty zajęć edukacyjnych
„Profilaktyka zakażeń wywołanych przez meningokoki grupy C”**

Pierwszy dzwonek

**Zajęcia edukacyjne dla uczniów szkół podstawowych
oraz dla młodzieży w gimnazjach i liceach**

Ewa Talarek

Kompendium wiedzy dla nauczyciela

Gabriela Gajewska

Scenariusz zajęć lekcyjnych w szkole podstawowej

Scenariusz zajęć lekcyjnych w gimnazjum, liceum

Program edukacyjny **Pierwszy dzwonek** został przygotowany w ramach Ogólnopolskiej Kampanii Profilaktyki Zakażeń Meningokokowych „**Nie! Dla meningokoków**”.

Kampania została zainicjowana przez **Fundację „Aby żyć”**.

Kampanię wspierają:

Rada Ekspertów

Instytut Matki i Dziecka

Państwowa Inspekcja Sanitarna

Polskie Stowarzyszenie Pielęgniarek i Położniczek

Polskie Towarzystwo Pediatryczne

Rzecznik Praw Dziecka

Stowarzyszenie Zdrowych Miast Polskich

Związek Powiatów Polskich

Poparcia kampanii udzielił **Konsultant Krajowy ds. Epidemiologii z Państwowego Zakładu Higieny Narodowego Instytut Zdrowia Publicznego, prof. Andrzej Zieliński**.

Koordynacja programu – Multi Communications Sp. z o.o.

Opracowanie graficzne – Studio

Druk i oprawa – Mayence Sp. z o.o.

Wydanie pierwsze, Warszawa 2010

Spis treści

Cele zajęć programowych.....	4
KOMPENDIUM WIEDZY DLA NAUCZYCIELA.....	5
Inwazyjna Choroba Meningokokowa	6
Epidemiologia	6
Obraz kliniczny	7
Leczenie	9
Immunoprofilaktyka	9
Profilaktyka nieswoista	10
Podsumowanie.....	11
Piśmiennictwo	11
SCENARIUSZE ZAJĘĆ LEKCYJNYCH.....	13
Scenariusz zajęć lekcyjnych w szkole podstawowej.....	15
Karta pracy indywidualnej.....	17
Scenariusz zajęć lekcyjnych w gimnazjum, liceum.....	19
Karta pracy grupowej	21
ANKIETA DLA NAUCZYCIELA.....	27

Cele zajęć programowych

Celem zajęć programowych jest przekazanie dzieciom w szkołach podstawowych oraz młodzieży w gimnazjach i liceach podstawowych informacji dotyczących:

- możliwych dróg zakażenia meningokokami grupy C,
- podstawowych zasad profilaktyki zakażeń wywołanych przez meningokoki grupy C,
- utrwalenia podstawowych zasad higieny.

Program może być realizowany zarówno przez nauczycieli podczas zajęć lekcyjnych, jak i przez pielęgniarki szkolne podczas spotkań edukacyjnych w szkołach z dziećmi i młodzieżą.

W szkole podstawowej, gimnazjum czy liceum podczas wywiadówki nauczyciel zachęca opiekunów do udziału w programie **Pierwszy dzwonek**. W tym celu:

- przybliża rodzicom tematykę programu i jego cele,
- rozdaje ulotki informacyjne,
- proponuje przeprowadzenie rozmowy z dziećmi w domu, po obejrzeniu filmu na stronie www.meningokoki.info.pl, motywuje to niezwykłą wagą problemu.

Ulotki informacyjne mogą przekazać rodzicom także uczniowie po realizacji zajęć programowych.

Ewa Talarek

Kompendium wiedzy dla nauczyciela

O Autorce

Dr n. med. Ewa Talarek, lekarz pediatra z doświadczeniem w dziedzinie chorób zakaźnych wieku dziecięcego, asystentka Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, autorka artykułów naukowych poświęconych chorobom zakaźnym i szczepieniom.

INWAZYJNA CHOROBA MENINGOKOKOWA

Epidemiologia

Meningokoki (*Neisseria meningitidis*), inaczej dwoinki zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych, to groźne bakterie gram (-) wywołujące niebezpieczne dla zdrowia i życia człowieka choroby. Najpoważniejsze z nich to **sepsa (posocznica)** i **zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych**, określane jako Inwazyjna Choroba Meningokokowa (IChM).

Meningokoki mogą wywoływać również zapalenie gardła, płuc, ucha środkowego, osierdzia, wsierdzia, stawów, zapalenie spojówek, szpiku kostnego i inne schorzenia.

Meningokoki podzielono na 13 grup serologicznych: A, B, C, D, X, Y, Z, W135, 29E, H, I K, L. Inwazyjna Choroba Meningokokowa najczęściej wywoływana jest przez serogrupy A, B, C, Y oraz W135.

W Polsce za większość przypadków IChM odpowiadają serogrupy B i C.

Wyłącznym, naturalnym rezerwuarem meningokoków jest człowiek – zarówno chory, jak i bezobjawowy nosiciel. *Neisseria meningitidis* kolonizują błonę śluzową nosogardła. Fakt, że człowiek może być bezobjawowym nosicielem meningokoków świadczy o występowaniu znacznych różnic w zjadliwości poszczególnych szczepów oraz o różnej podatności gospodarza na zakażenie. Średnia częstość nosicielstwa meningokoków w populacji wynosi 20-40%, najwyższa jest u **dzieci, młodzieży i młodych dorosłych przebywających w środowiskach zamkniętych (40-80%)**.

Każdy bezobjawowy nosiciel stanowi potencjalne źródło zakażenia dla osób, które przebywają z nim w grupie. On sam z kolei jest narażony na zakażenie innym szczepem meningokoków, które zasiedlają jamę nosowo-gardłową innego bezobjawowego nosiciela.

Do zakażenia dochodzi:

- **drogą kropelkową** (np. podczas kaszlu lub kichania),
- **przez kontakt bezpośredni** (np. podczas pocałunku),
- **przez kontakt pośredni** (np. picie z jednej butelki, używanie tych samych sztućców, jedzenie tej samej kanapki, palenie tego samego papierosa).

Ryzyko zakażenia wzrasta w dużych zbiorowiskach ludzkich, np. w szkołach, przedszkolach, żłobkach, internatach, akademikach czy koszarach. Meningokokami można zarazić się, jadąc w zatłoczonym autobusie, podróżując pociągiem, bawiąc się w dyskotecce.

Na zakażenie meningokokami narażeni są wszyscy, niezależnie od płci czy wieku. Jednak **Inwazyjna Choroba Meningokokowa najczęściej występuje u:**

- **dzieci w wieku od 2 miesięcy do 5 lat** (nieodjrzały układ immunologiczny),
- **młodzieży między 11. a 24. rokiem życia** (dyskoteki, kluby, kina, pocałunki, zmiany hormonalne związane z okresem dojrzewania),
- **osób z niedoborem odporności bez względu na wiek.**

Zakażeniu sprzyjają infekcje grypowe i palenie papierosów (czynne i bierne). W Europie najczęściej zachorowań ma miejsce w pierwszym kwartale roku.

Obraz kliniczny

Inwazyjna Choroba Meningokokowa cechuje się gwałtownym przebiegiem, wymaga wczesnego rozpoznania i natychmiastowego leczenia.

Okres wylęgania zakażenia *Neisseria meningitidis* wynosi od 2 do 10 dni, najczęściej to okres 3-4 dni. Rozwojowi choroby nie towarzyszy określona sekwencja objawów. Symptomy mogą pojawiać się w dowolnej kolejności, a niektóre z nich mogą nie wystąpić w ogóle. Obraz kliniczny rozwijającej się choroby jest różny w zależności od wieku pacjenta.

W każdym wieku zakażenie może mieć przebieg bardzo szybki (piorunujący). W przypadku tzw. piorunującej postaci IChM zgon może nastąpić w ciągu kilku godzin od początku choroby, mimo zastosowania właściwego leczenia.

Choroba w pierwszym etapie może przypominać zakażenie wirusowe lub infekcję grypopodobną, dlatego diagnoza jest trudna i czasami stawiana zbyt późno.

Najczęstszymi objawami Inwazyjnej Choroby Meningokokowej są:

- **u niemowląt**
gorączka powyżej 39,5°C (ewentualnie zimne dłonie i stopy), wymioty, biegunka, brak apetytu, niepokój, rozdrażnienie (płacz) lub nadmierna senność, odgięcie głowy ku tyłowi, wypukłe, tętniące ciemniaczko, wysypka krwotoczna na skórze (głównie kończyn), która nie blednie przy ucisku,

- **u dzieci starszych**

złe samopoczucie, wysoka gorączka lub spadek temperatury ciała poniżej 36 °C (dłonie i stopy mogą być zimne), osłabienie, senność, nudności, wymioty, bóle głowy, bóle mięśni i stawów, sztywność karku, światłowstręt, przyspieszony oddech, drgawki, wysypka krwotoczna.

Najbardziej niebezpieczny jest piorunujący przebieg choroby, objawy rozwijają się bardzo szybko, prowadząc do ciągłego pogarszania się stanu pacjenta.

- **Zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych**

Pod względem objawów klinicznych meningokokowe zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych zasadniczo nie różni się od innych bakteryjnych zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych.

- **Sepsa**

Sepsa to ogólnoustrojowa reakcja zapalna, wywołana uogólnionym zakażeniem, które rozprzestrzenia się **drogą krwi**. Czynnikiem wywołującym mogą być drobnoustroje z zewnątrz lub te, które zasiedlają organizm człowieka (np. jamę nosowo-gardłową). Przy spadku odporności organizmu, bakterie te mogą przekroczyć barierę błony śluzowej dróg oddechowych i przedostać się do krwi i z nią **rozsiać po całym organizmie** – np. z ucha czy zatok dotrzeć do nerek, płuc, mózgu.

Sepsa postępuje niezwykle szybko, a szkody w organizmie narastają lawinowo. **Bakterie** produkują **toksyny**. Reakcja obronna organizmu powoduje rozpad bakterii, co dodatkowo zwiększa stężenie toksyn w ustroju. Toksyny bezpośrednio uszkadzają tkanki organizmu oraz wywołują produkcję tzw. mediatorów stanu zapalnego, które m.in. zwiększają przepuszczalność naczyń krwionośnych. Upośledza to kolejno funkcjonowanie ważnych narządów i układów, co może doprowadzić do rozwoju **wstrząsu septycznego** – dramatycznie spada ciśnienie krwi, krążenie słabnie, dochodzi do niedotlenienia tkanek i zaburzenia metabolizmu; w rezultacie do krwi przedostają się dalsze szkodliwe substancje. Chory we wstrząsie wymaga leczenia na oddziale intensywnej medycznej terapii. Niestety, nawet prawidłowo prowadzone leczenie może być nieskuteczne.

Częstym objawem sepsy meningokokowej jest **wysypka krwotoczna** (wybroczyny, drobne wylewy krwi) występująca u około 50% chorych. Jej cechą charakterystyczną jest to, że **nie znika pod wpływem ucisku** np. brzegiem szklanki (w odróżnieniu od innych wysypek). Zmiany na skórze wyglądają jak małe plamki lub grudki koloru czerwonego lub czerwonosinego (powstają tam, gdzie w drobnych naczyniach krwionośnych skóry tworzą się zatory bakteryjne). Wysypka krwotoczna wymaga natychmiastowej interwencji lekarskiej!

Niekiedy występują wylewy do nadnerczy (zespół Waterhouse-Friderichsena), będące niekorzystnym czynnikiem w rokowaniu. Postęp choroby w tym wypadku jest bardzo szybki, w ciągu kilkunastu minut – kilku godzin może nastąpić zgon (śmiertelność sięga 80%).

Inwazyjna Choroba Meningokokowa jest chorobą o **wysokiej śmiertelności (ok. 10%)**. W przypadku rozwoju wstrząsu septycznego śmiertelność dochodzi do 60%. U co piątej osoby choroba pozostawia **trwałe następstwa**, tj. niedosłuch/głuchotę, objawy neurologiczne, napady padaczki, niewydolność nerek, uszkodzenia kości, amputacje kończyn na skutek martwicy tkanek.

Leczenie

IChM wymaga **leczenia w warunkach szpitalnych antybiotykami podawanymi dożylnie**.

Dynamika rozwijających się zmian oraz fakt, że zakażenie meningokokowe jest groźne nie tylko dla samego chorego, ale stanowi także potencjalne zagrożenie epidemiologiczne, sprawiają, że **leczenie powinno być wdrożone jak najszybciej**.

Bardzo istotna jest chemioprofylaktyka. Odpowiedni antybiotyk powinien być podany osobom, które miały bezpośredni kontakt z chorym w ciągu 7 dni poprzedzających zachorowanie. Przyjmuje się, że prawidłowo leczony pacjent przestaje być zakaźny po 24 godzinach od włączenia antybiotykoterapii i po tym czasie kontakt z chorym nie stwarza ryzyka zakażenia.

Immunoprolaktyka

Inwazyjna Choroba Meningokokowa ma ciężki przebieg, może skończyć się zgonem lub pozostawić trwałe następstwa. **Obecnie najlepszą metodą zapobiegania zakażeniom meningokokowym grupy C są szczepienia ochronne**. Należy jednak pamiętać, że szczepienie nie chroni przed zakażeniem meningokokami grupy B (jak dotąd nie opracowano takiej szczepionki).

Rosnąca w ostatnich latach liczba zachorowań na IChM w Europie spowodowała, że w programach szczepień ochronnych niektórych państw szczepienie przeciw meningokokom grupy C pojawiło się jako obowiązkowe lub zalecane. **W Polsce szczepienie to od 2003 roku znajduje się w Programie Szczepień Ochronnych jako szczepienie zalecane finansowane przez pacjenta**. W sytuacji ogniska epidemiologicznego szczepienie jest bezpłatne.

Udowodniono, że programy szczepień prowadzone z użyciem szczepionki koniugowanej są wysoce skuteczne i mogą znacznie obniżyć zachorowalność na zakażenia wywołane przez meningokoki z grupy C. Przy masowych szczepieniach stwierdzono spadek liczby przypadków chorób wywołanych przez meningokoki grupy C o około 80% i zmniejszenie umieralności z powodu IChM o 90%.

Szczepienia szczególnie wskazane są dla osób z grup ryzyka, a zwłaszcza dla:

- **dzieci w wieku od 2. miesiąca życia do 5 lat,**
- **młodzieży w wieku od 11 lat do 24 lat,**
- **osób narażonych na zachorowanie ze względu na potencjalny kontakt z nosicielem** (np. żłobek, przedszkole, żołnierze, studenci, osoby podróżujące w regiony endemiczne i epidemiczne),
- **pacjentów z zaburzeniami odporności lub wyniszczonych.**

Szczepienie przeciw meningokokom grupy C jest możliwe i celowe w każdym momencie życia. Należy pamiętać, że może je zlecić tylko lekarz.

Liczba dawek zależy od wieku, w którym wykonywane jest szczepienie.

- **Niemowlętom w wieku od 2 do 12 miesięcy** zaleca się podanie 2 dawek szczepionki w odstępie co najmniej 2 miesięcy. Dawkę przypominającą należy podać w drugim roku życia dziecka, co najmniej 2 miesiące po drugiej dawce.
- **Dzieciom powyżej pierwszego roku życia, młodzieży i dorosłym** podaje się jedną dawkę szczepionki.

W Polsce nadal niewystarczająca jest świadomość, że przypadkom zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych lub sepsy wywołanym przez meningokoki grupy C oraz ich powikłaniom można skutecznie zapobiegać. Szczepienia przeciw meningokokom pozwalają nie tylko uodpornić organizm na wiele lat, ale także usunąć jedno z głównych źródeł zakażenia, ponieważ eliminują nosicielstwo.

Profilaktyka nieswoista

Meningokoki przenoszą się drogą kropelkową, dlatego wśród metod zapobiegających zakażeniom tymi bakteriami istotną rolę odgrywają odpowiednie zachowania, takie jak:

- przestrzeganie podstawowych zasad higieny osobistej, zasłaniania ust podczas kichania, kaszlu;
- unikanie ryzykownych zachowań (picie z jednej butelki, dzielenie się kanapkami, palenie tego samego papierosa, używanie wspólnych sztućców).

Podsumowanie

- **Za zachorowania na chorobę meningokokową odpowiadają bakterie *Neisseria meningitidis*.**
- **Zakażenie najczęściej rozprzestrzenia się drogą kropelkową w czasie bezpośredniego kontaktu z zakażoną osobą (chorym lub nosicielem).**
- **Choroba ma ciężki przebieg, może skończyć się zgonem lub pozostawić trwałe następstwa.**
- **Istnieje możliwość skutecznej profilaktyki zakażeń meningokokami grupy C poprzez szczepienie.**
- **W obecnej sytuacji epidemiologicznej szczepienia są jak najbardziej uzasadnione. Zapobiegają one nie tylko Inwazyjnej Chorobie Meningokokowej, ale także nosicielstwu.**

Piśmiennictwo

1. **Szenborn L., Zakażenia meningokokowe w praktyce lekarskiej, Medycyna po Dyplomie, luty 2009/Supl. 01/09.**
2. **Duszczyk E., Talarek E., Inwazyjna Choroba meningokokowa – Epidemiologia i Profilaktyka, Zakażenia 2009, tom 9 (4); 98-103.**
3. *Dane Państwowego Zakładu Higieny (Meldunek PZH 7/B/03 i Meldunek PZH 2/B/04).*
4. *Komunikat Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 1 kwietnia 2009 – Program Szczepień Ochronnych na rok 2009.*
5. *Ogólne wytyczne dotyczące szczepień ochronnych – cz. V. Zalecenia Amerykańskiego Komitetu Doradczego ds. Szczepień Ochronnych (ACIP) opracowanie na podstawie: Andrew T. Kroger, William L. Atkinson, Edgar K. Marcuse, Larry K. Pickering: Morbidity and Mortality Weekly Report, 2006; 55 (RR-15): 1-48: General recommendations on immunization Recommendations of the Advisory Committee on Immunization Practices (ACIP).*
6. *Państwowy Zakład Higieny. Raporty dwutygodniowe o zachorowaniach na choroby zakaźne.*
7. *Rekomendacje American Academy of Pediatrics, 2005.*
8. *Rudkowski Z., Choroby zakaźne i pasożytnicze u dzieci. PZWL, Warszawa 2001.*
9. *Skoczyńska A., Hryniewicz W., Epidemiologia i leczenie zakażeń wywołanych przez *Neisseria meningitidis*. Pol. Merk. Lek. 2003, 89: 459-62.*
10. *Skoczyńska A., Kadłubowski M., Hryniewicz W., Inwazyjna choroba meningokokowa i inne bakteryjne zakażenia ośrodkowego układu nerwowego – zasady postępowania. Wydawnictwo A-medica Press, Warszawa 2004.*

Gabriela Gajewska

Scenariusze zajęć lekcyjnych

„Profilaktyka zakażeń wywołanych przez meningokoki grupy C”

O Autorce

Mgr Gabriela Gajewska, nauczyciel dyplomowany Kolegium Nauczycielskiego w Warszawie, ekspert MEN do spraw awansu zawodowego, wykładowca w studium pedagogicznym, autorka fachowych artykułów oraz książek edukacyjnych dla uczniów.

Od Autorki

Najlepszym sposobem zachowania zdrowia jest troska o nie, zatem przestrzeganie zasad zdrowego żywienia, higieny, czynnego wypoczynku i szczepień ochronnych.

Osobami odpowiedzialnymi za zdrowie są nie tylko lekarze i rodzice, ale również każdy młody człowiek osobiście.

Proponowane scenariusze zajęć oraz filmy edukacyjne *Pierwszy dzwonek* wprowadzają młodzież w problematykę właściwych zachowań prozdrowotnych oraz szczepień ochronnych przeciwko groźnej bakterii chorobotwórczej zwanej *Neisseria meningitidis* – meningokok.

Proponowane zajęcia przeznaczone są dla uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjów i liceów. Zawierają pomysły metodyczne, które sprzyjają lepszemu zrozumieniu przez młodzież zagadnień związanych z rozwojem groźnych chorób przenoszonych drogą kropelkową. Pozwalają z różnych punktów widzenia np. kolegi, rodzica, lekarza, nauczyciela odnieść się do problematyki zdrowia i choroby. Uczą w sposób aktywny poprzez: doświadczenie, wchodzenie w rolę, odgrywanie scenek, tworzenie haseł czy plakatu, zdobywać wiedzę związaną z rozprzestrzenianiem się choroby meningokokowej, rozpoznawać jej objawy, unikać miejsc i zachowań sprzyjających zarażeniu się, a także zapobiegać jej poprzez szczepienia ochronne.

Treści zajęć wynikają z podstawy programowej i mogą być realizowane na lekcjach przyrody, biologii czy godzinie wychowawczej. Mają przede wszystkim na celu zmianę zachowań młodzieży, tak popularnego użyczenia koledze tzw. *grzyza czy hyka*, czyli podjadania od przyjaciół napoczętych już kanapek lub picia ze wspólnej butelki.

Nieodzowna jest także współpraca z rodzicami, ponieważ to oni biorą aktywny udział w kształtowaniu właściwych zachowań zdrowotnych swoich dzieci oraz przestrzegają wykonywania szczepień obowiązkowych i zalecanych, w tym przeciwko meningokokom.

Wspólne oglądanie filmów czy prowadzenie w domu rozmów rodziców z dziećmi, z pewnością będzie sprzyjało kształtowaniu nawyków zdrowotnych i przypominało o wizytach u lekarza w celu sprawdzenia stanu zdrowia i wykonania w odpowiednim czasie zalecanych szczepień, bo chronią one przed ciężkimi i niebezpiecznymi chorobami nie tylko niemowlęta, dzieci w wieku szkolnym, ale również młodzież kończącą szkoły ponadpodstawowe.

Mam nadzieję, że nauka połączona z własną aktywnością będzie dla młodzieży dobrym sposobem nabywania ważnej wiedzy, którą w świadomy sposób wykorzystają w swoim codziennym życiu.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ LEKCYJNYCH W SZKOLE PODSTAWOWEJ

Temat: Mądre zachowanie – zdrowie w dobrym stanie.

Cele ogólne:

- kształtowanie potrzeby codziennej troski o zdrowie poprzez prawidłowe zachowania prozdrowotne i szczepienia ochronne.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- poznaje sposób rozprzestrzeniania się bakterii chorobowych drogą kropelkową,
- zyskuje świadomość, w jakich miejscach i sytuacjach może dojść do zarażenia się,
- wie, w jaki sposób można zapobiegać chorobie.

Metody pracy:

- słowna,
- praktyczna,
- drama.

Formy pracy:

- zbiorowa,
- grupowa,
- jednolita indywidualna.

Środki dydaktyczne i materiały:

karta pracy indywidualnej (dla każdego ucznia), przyrząd do robienia baniek mydlanych, paski z napisami przydzielającymi do zajęć dramowych, długopis, film edukacyjny *Pierwszy dzwonek*, chusteczki jednorazowe, kanapki, lizaki, plastikowe przybory: butelka po napojach, sztućce.

Przebieg zajęć:

Uczniowie:

1. Siedzą w kręgu, obserwują doświadczenie. Wybrany uczeń puszcza bańki mydlane. Uczniowie śledzą ich lot.
2. Słuchają wyjaśnień nauczyciela, że to doświadczenie miało im uświadomić sposób rozprzestrzeniania się chorób drogą kropelkową, w tym bardzo groźnej choroby zakaźnej wywołanej przez bakterie zwane meningokokami.

3. Odgrywają scenki. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy, daje im do wylosowania kartki, na których widnieje napis: *Jedziesz w zatłoczonym autobusie, Jesteś na dyskotecze, Oglądasz film w kinie, Siedzisz w klasie z chorym kolegą*. Nauczyciel kolejno prosi na środek osoby, które wylosowały poszczególne kartki. Uczniowie wchodzi w rolę np. pasażerów autobusu i jeden z wybranych uczniów wydmuchuje bańki mydlane. Pozostali obserwują, na ile osób w autobusie spadną, kto potencjalnie może być zarażony. Kolejne grupy powtarzają zabawę.
4. Zapisują na tablicy wnioski, jaki płynie z przeprowadzonych obserwacji. Udzielają odpowiedzi na pytanie, w jakich miejscach i sytuacjach najczęściej dochodzi do zakażeń bakteriami przenoszonymi drogą kropelkową.
5. Uzupełniają kartę pracy indywidualnej. Układają pod ilustracjami zdania promujące zdrowie. Wskazują, które zdania są fałszywe, a które prawdziwe.
6. Odgrywają scenki rodzajowe, które pokazują, jak postępować na co dzień, żeby nie chorować, a w razie choroby umieć opisywać swoje dolegliwości. W tym celu chętni uczniowie odbierają od nauczyciela krótkie instrukcje i zgodnie z nimi wchodzi w poszczególne role.
 - a) **W gabinecie lekarskim.**

Rola lekarza – przeprowadza wywiad z chorym pacjentem, dopytuje się: czy ma gorączkę, wymioty, bóle głowy, bóle stawów, światłowstręt. Ogląda pacjenta, czy ma zmiany skórne.

Rola pacjenta – szczegółowo odpowiada na pytania lekarza i informuje go, gdzie przebywał poprzedniego dnia i sam domyśla się przyczyny choroby, podaje zaobserwowane zmiany w swoim samopoczuciu.
 - b) **W domu rodzinnym.**

Rola rodzica – mama analizuje kalendarz szczepień obowiązkowych oraz zalecanych (w tym przeciwko meningokokom). Dzwoni do przychodni lekarskiej i umawia się na zalecane szczepienia swoich dzieci przeciwko meningokokom grupy C: Zosi w wieku niemowlęcym, Jasia w wieku szkolnym i Tadzia, który kończy szkołę średnią.

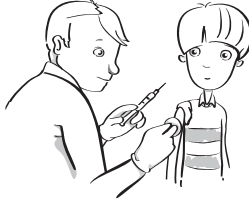
Rola lekarza – zapisuje na wizytę kontrolną. Wyjaśnia, że szczepienia są możliwe do wykonania tylko wtedy, kiedy dzieci są zdrowe. Zaznacza, że szczepionka uodparnia organizm na wiele lat i likwiduje nosicielstwo. Dodaje informację, że obecnie są to szczepienia, za które rodzic musi ponieść opłatę.
 - c) **Na urodzinach u kolegi.**

Role dzieci, uczestników urodzinowego przyjęcia - każdy zaproszony bierze do ręki rekwizyt: chusteczki jednorazowe, butelki po napojach, kanapki, lizaki, sztucce. W trakcie zabawy podchodzą do biesiadników i proponują im *gryza, hyka*, wręczają koledze własną używaną chusteczkę do nosa. Obdarowywani zachowują się asertywnie – odmawiają kolegom i pouczają, jak należy postępować, aby chronić własne zdrowie.
7. Dostają zadanie domowe obejrzenia filmu edukacyjnego na stronie www.meningokoki.info.pl w towarzystwie swoich rodziców i przedyskutowania z nimi przedstawionych zagadnień.

KARTA PRACY INDYWIDUALNEJ

(szkoła podstawowa) – do skopiowania

1. Podpisz obrazki zdaniami promującymi zdrowie.

2. Przeczytaj i wskaż, które zdania są prawdziwe, a które nie, zakreślając odpowiednie słowo: prawda, fałsz

a) Nie unikaj bliskości z chorym, który kaszle.

prawda | fałsz

b) Nie lekceważ objawów chorobowych, gorączki lub spadku temperatury ciała, bólów stawów, nudności, zgłoś się szybko do lekarza.

prawda | fałsz

c) Gdy jesteś osłabiony nie chodź na wycieczki, do kina, do dyskoteki.

prawda | fałsz

d) Nie dawaj gryza koledze, gdy rozpocząłeś kanapkę.

prawda | fałsz

e) Nie konsultuj się z lekarzem, gdy czujesz sztywność karku, światłowstręt, masz dreszcze.

prawda | fałsz

f) Chusteczkę do nosa pożyczaj tylko najlepszemu koledze.

prawda | fałsz

g) Dbaj o zdrowie, szczep się przeciwko meningokokom.

prawda | fałsz

h) Szczepienia nie uodparniają organizmu.

prawda | fałsz

i) Choroba meningokokowa może skończyć się zgonem lub trwałym kalectwem.	prawda fałsz
j) O chorobie meningokokowej powinni wiedzieć tylko lekarze.	prawda fałsz
k) Na infekcje zapadają osoby, których organizm jest osłabiony np. stresem czy długotrwałym odchudzaniem się.	prawda fałsz
l) Szczepione przeciwko meningokokom powinny być dzieci do 5. roku życia, młodzież w wieku 11-19 lat, osoby przebywające w dużych skupiskach.	prawda fałsz
ł) Pocałunek w usta może być źródłem zakażenia.	prawda fałsz
m) Potrzebna jest edukacja dotycząca profilaktyki oraz szczepień ochronnych.	prawda fałsz
n) Palenie papierosów zwiększa ryzyko zakażenia meningokokami.	prawda fałsz

SCENARIUSZ ZAJĘĆ LEKCYJNYCH W GIMNAZJUM, LICEUM

Temat: Zdrowie to profilaktyka i szczepienia ochronne.

Cele ogólne:

- utrwalenie zasad prawidłowego dbania o zdrowie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- zna zasady profilaktyki pozwalające ustrzec się przed chorobami, w tym zakażeniami wywołanymi przez meningokoki grupy C,
- wie, na jakie objawy należy zwrócić uwagę, gdy dochodzi do rozwoju choroby,
- stosuje zdobytą wiedzę na co dzień.

Metody pracy:

- słowna,
- czynna,
- praktyczna.

Formy pracy:

- grupowa,
- indywidualna.

Środki dydaktyczne i materiały:

film edukacyjny *Pierwszy dzwonek*, karty pracy grupowej 1-5, pięć dużych arkuszy papieru, flamastry, nożyczki, klej, kolorowe pisma, ulotki *Pierwszy dzwonek „Nie! Dla meningokoków” Szczepienia chronią życie*.

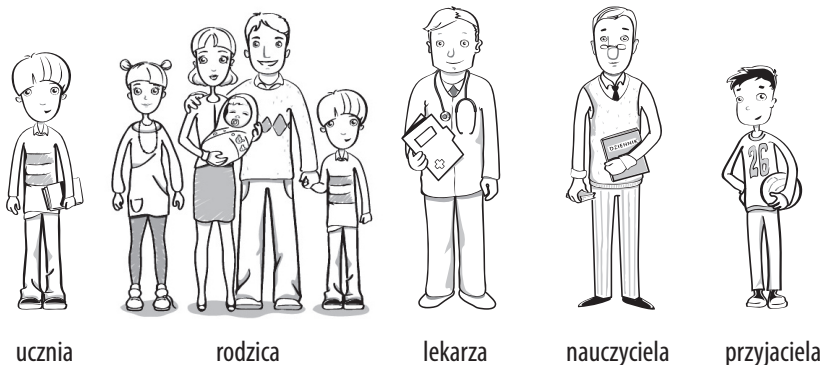
Przebieg zajęć:

Uczniowie:

1. Oglądają i czytają ulotkę *Pierwszy dzwonek „Nie! Dla meningokoków” Szczepienia chronią życie*, która stanowi wprowadzenie do zajęć. Następnie oglądają film edukacyjny *Pierwszy dzwonek*. Nauczyciel zwraca uwagę na przedstawione zachowania młodzieży, które związane są z ryzykiem zakażeń m.in. meningokokami.
2. Dyskutują. Nauczyciel podaje problemy w taki sposób, aby zwrócić uwagę młodzieży na to:
 - w jakich okolicznościach najczęściej dochodzi do zakażeń?

- jakie choroby mogą być konsekwencją zarażenia się meningokokami grupy C?
- kto jest odpowiedzialny za ich zdrowie? (np. każdy sam, przyjaciele, rodzice, lekarze, nauczyciele).

Przygotowują według własnego pomysłu plakaty dotyczące właściwych zachowań prozdrowotnych oraz prawidłowego postępowania w czasie choroby. Nauczyciel dzieli uczniów na pięć grup (każdej osobie w zespole wyznacza funkcję np. strażnika czasu, spikera, grafika, sekretarza, pomysłodawcy). Uczestnicy poszczególnych grup wchodzą w role zgodnie z wylosowaną instrukcją:

ucznia

rodzica

lekarza

nauczyciela

przyjaciela

1. Uzgadniają w grupach sposób przedstawienia problemu za pomocą plakatu. (Wykorzystują w pracy własną wiedzę i wiadomości zawarte w pomocniczej karcie pracy grupowej, konsultują się z nauczycielem, który wchodzi w rolę eksperta).
2. We wskazanej przez nauczyciela kolejności prezentują swoje prace i komentują punkt widzenia sprawy, będąc w roli np. rodzica. Pozostali uczestnicy słuchają, zadają pytania, uzupełniają prace.
3. Całymi grupami zamieniają się miejscami przy plakatach i wskazują w pracy kolegów najważniejszą zasadę, którą należy się kierować, aby zachować zdrowie.
4. Odczytują i uzasadniają dokonanie wyboru, a po akceptacji grupy i eksperta (w tej roli nauczyciel), podkreślają kolorowym flamastrem przewodnią myśl.

KARTA PRACY GRUPOWEJ 1

(gimnazjum/liceum) – do skopiowania

Rola – nauczyciel

1. Przygotuj plakat, w którym, wchodząc w rolę nauczyciela, przedstawiś uczniom i rodzicom najważniejsze rady, jak postępować, aby zapobiegać rozprzestrzenianiu się chorób drogą kropelkową.
2. Wypisz krótko zasady dotyczące profilaktyki i postępowania w czasie choroby. Wykonaj zadanie na jednym plakacie według własnego pomysłu.
3. Wykorzystaj podane informacje, interpretując je w sposób graficzny i hasłowy.
 - Rozumiesz potrzebę szerokiej edukacji w dziedzinie profilaktyki oraz szczepień ochronnych wśród rodziców, dzieci i młodzieży.
 - Kaszlesz, kichasz i idziesz do szkoły.
 - Dajesz gryza koledze.
 - Pijesz z tej samej szklanki czy butelki.
 - Używasz wspólnych sztućców.
 - Całujesz się w usta ze wszystkimi znajomymi.
 - Używasz chusteczek jednorazowych.
 - Przebywasz w dużych zbiorowiskach ludzkich – szkołach, przedszkolach, żłobkach, internatach, w dyskoteci.
 - Myjesz starannie ręce.
 - Szczepisz się przeciwko meningokokom grupy C.
 - Unikasz bliskości z chorym, który kaszle.
 - Nie lekceważysz objawów chorobowych, gorączki lub spadku temperatury ciała, bólów stawów, nudności, zgłaszasz się szybko do lekarza.
 - Osłabiony nie chodzisz na wycieczki, do kina, do dyskoteki.
 - Konsultujesz się z lekarzem, gdy czujesz sztywność karku, światłowstręt, masz nudności.
 - Wiesz, że szczepienia uodparniają organizm.
 - Masz świadomość, że choroba meningokokowa może skończyć się zgonem lub trwałym kalectwem.
 - Na infekcję zapadasz, gdy twój organizm jest osłabiony np. stresem czy długotrwałym odchudzaniem.
 - Zwracasz innym uwagę na niewłaściwe postępowanie, które zwiększa ryzyko zakażeń.
 - Nie palisz papierosów.

KARTA PRACY GRUPOWEJ 2

(gimnazjum/liceum) – do skopiowania

Rola – uczeń

1. Przygotuj plakat, w którym, wchodząc w rolę ucznia, przedstawisz kolegom i rodzicom najważniejsze rady, jak postępować, aby zapobiegać rozprzestrzenianiu się chorób drogą kropelkową.
2. Wypisz krótko zasady dotyczące profilaktyki i postępowania w czasie choroby. Wykonaj zadanie na jednym plakacie według własnego pomysłu.
3. Wykorzystaj podane informacje, interpretując je w sposób graficzny i hasłowy.
 - Rozumiesz potrzebę szerokiej edukacji w dziedzinie profilaktyki oraz szczepień ochronnych wśród rodziców, dzieci i młodzieży.
 - Kaszlesz, kichasz i idziesz do szkoły.
 - Dajesz gryza koledze.
 - Pijesz z tej samej szklanki czy butelki.
 - Używasz wspólnych sztućców.
 - Całujesz się w usta ze wszystkimi znajomymi.
 - Używasz chusteczek jednorazowych.
 - Przebywasz w dużych zbiorowiskach ludzkich – szkołach, przedszkolach, żłobkach, internatach, w dyskoteci.
 - Myjesz starannie ręce.
 - Szczepisz się przeciwko meningokokom grupy C.
 - Unikasz bliskości z chorym, który kaszle.
 - Nie lekceważysz objawów chorobowych, gorączki lub spadku temperatury ciała, bólów stawów, nudności, zgłaszasz się szybko do lekarza.
 - Osłabiony nie chodzisz na wycieczki, do kina, do dyskoteki.
 - Konsultujesz się z lekarzem, gdy czujesz sztywność karku, światłowstręt, masz nudności.
 - Wiesz, że szczepienia uodparniają organizm.
 - Masz świadomość, że choroba meningokokowa może skończyć się zgonem lub trwałym kalectwem.
 - Na infekcje zapadasz, gdy twój organizm jest osłabiony np. stresem czy długotrwałym odchudzaniem.
 - Zwracasz innym uwagę na niewłaściwe postępowanie, które zwiększa ryzyko zakażeń.
 - Nie palisz papierosów.

KARTA PRACY GRUPOWEJ 3

(gimnazjum/liceum) – do skopiowania

Rola – przyjaciel

1. Przygotuj plakat, w którym, wchodząc w rolę przyjaciela, przedstawisz koledze najważniejsze rady, jak postępować, aby zapobiegać rozprzestrzenianiu się chorób drogą kropelkową.
2. Wypisz krótko zasady dotyczące profilaktyki i postępowania w czasie choroby. Wykonaj zadanie na jednym plakacie według własnego pomysłu.
3. Wykorzystaj podane informacje, interpretując je w sposób graficzny i hasłowy.
 - Rozumiesz potrzebę szerokiej edukacji w dziedzinie profilaktyki oraz szczepień ochronnych wśród rodziców, dzieci i młodzieży.
 - Kaszlesz, kichasz i idziesz do szkoły.
 - Dajesz gryza koledze.
 - Pijesz z tej samej szklanki czy butelki.
 - Używasz wspólnych sztućców.
 - Całujesz się w usta ze wszystkimi znajomymi.
 - Używasz chusteczek jednorazowych.
 - Przebywasz w dużych zbiorowiskach ludzkich - szkołach, przedszkolach, żłobkach, internatach, w dyskotecce.
 - Myjesz starannie ręce.
 - Szczepisz się przeciwko meningokokom grupy C.
 - Unikasz bliskości z chorym, który kaszle.
 - Nie lekceważysz objawów chorobowych, gorączki lub spadku temperatury ciała, bólów stawów, nudności, zgłaszasz się szybko do lekarza.
 - Osłabiony nie chodzisz na wycieczki, do kina, do dyskoteki.
 - Konsultujesz się z lekarzem, gdy czujesz sztywność karku, światłowstręt, masz nudności.
 - Wiesz, że szczepienia uodparniają organizm.
 - Masz świadomość, że choroba meningokokowa może skończyć się zgonem lub trwałym kalectwem.
 - Na infekcję zapadasz, gdy twój organizm jest osłabiony np. stresem czy długotrwałym odchudzaniem.
 - Zwracasz innym uwagę na niewłaściwe postępowanie, które zwiększa ryzyko zakażeń.
 - Nie palisz papierosów.

KARTA PRACY GRUPOWEJ 4

(gimnazjum/liceum) – do skopiowania

Rola – lekarz

1. Przygotuj plakat, w którym, wchodząc w rolę lekarza, przedstawisz młodzieży i rodzicom najważniejsze rady, jak postępować, aby zapobiegać rozprzestrzenianiu się chorób drogą kropelkową.
2. Wypisz krótko zasady dotyczące profilaktyki i postępowania w czasie choroby. Wykonaj zadanie na jednym plakacie według własnego pomysłu.
3. Wykorzystaj podane informacje, interpretując je w sposób graficzny i hasłowy.
 - Rozumiesz potrzebę szerokiej edukacji w dziedzinie profilaktyki oraz szczepień ochronnych wśród rodziców, dzieci i młodzieży.
 - Kaszlesz, kichasz i idziesz do szkoły.
 - Dajesz gryza koledze.
 - Pijesz z tej samej szklanki czy butelki.
 - Używasz wspólnych sztućców.
 - Całujesz się w usta ze wszystkimi znajomymi.
 - Używasz chusteczek jednorazowych.
 - Przebywasz w dużych zbiorowiskach ludzkich - szkołach, przedszkolach, żłobkach, internatach, w dyskotecce.
 - Myjesz starannie ręce.
 - Szczepisz się przeciwko meningokokom grupy C.
 - Unikasz bliskości z chorym, który kaszle.
 - Nie lekceważysz objawów chorobowych, gorączki lub spadku temperatury ciała, bólów stawów, nudności, zgłaszasz się szybko do lekarza.
 - Osłabiony nie chodzisz na wycieczki, do kina, do dyskoteki.
 - Konsultujesz się z lekarzem, gdy czujesz sztywność karku, światłowstręt, masz nudności.
 - Wiesz, że szczepienia uodparniają organizm.
 - Masz świadomość, że choroba meningokokowa może skończyć się zgonem lub trwałym kalectwem.
 - Na infekcję zapadasz, gdy twój organizm jest osłabiony np. stresem czy długotrwałym odchudzaniem.
 - Zwracasz innym uwagę na niewłaściwe postępowanie, które zwiększa ryzyko zakażeń.
 - Nie palisz papierosów.

KARTA PRACY GRUPOWEJ 5

(gimnazjum/liceum) – do skopiowania

Rola – rodzic

1. Przygotuj plakat, w którym, wchodząc w rolę rodzica, przedstawisz swoim dzieciom najważniejsze rady, jak postępować, aby zapobiegać rozprzestrzenianiu się chorób drogą kropelkową.
2. Wypisz krótko zasady dotyczące profilaktyki i postępowania w czasie choroby. Wykonaj zadanie na jednym plakacie według własnego pomysłu.
3. Wykorzystaj podane informacje, interpretując je w sposób graficzny i hasłowy.
 - Rozumiesz potrzebę szerokiej edukacji w dziedzinie profilaktyki oraz szczepień ochronnych wśród rodziców, dzieci i młodzieży.
 - Kaszlesz, kichasz i idziesz do szkoły.
 - Dajesz gryza koledze.
 - Pijesz z tej samej szklanki czy butelki.
 - Używasz wspólnych sztućców.
 - Całujesz się w usta ze wszystkimi znajomymi.
 - Używasz chusteczek jednorazowych.
 - Przebywasz w dużych zbiorowiskach ludzkich - szkołach, przedszkolach, żłobkach, internatach, w dyskoteci.
 - Myjesz starannie ręce.
 - Szczepisz się przeciwko meningokokom grupy C.
 - Unikasz bliskości z chorym, który kaszle.
 - Nie lekceważysz objawów chorobowych, gorączki lub spadku temperatury ciała, bólów stawów, nudności, zgłaszasz się szybko do lekarza.
 - Osłabiony nie chodzisz na wycieczki, do kina, do dyskoteki.
 - Konsultujesz się z lekarzem, gdy czujesz sztywność karku, światłowstręt, masz nudności.
 - Wiesz, że szczepienia uodparniają organizm.
 - Masz świadomość, że choroba meningokokowa może skończyć się zgonem lub trwałym kalectwem.
 - Na infekcję zapadasz, gdy twój organizm jest osłabiony np. stresem czy długotrwałym odchudzaniem.
 - Zwracasz innym uwagę na niewłaściwe postępowanie, które zwiększa ryzyko zakażeń.
 - Nie palisz papierosów.

ANKIETA PODSUMOWUJĄCA PROGRAM EDUKACYJNY **PIERWSZY DZWONEK**

(WYPEŁNIA NAUCZYCIEL)

Szkoła podstawowa / Gimnazjum / Liceum
(właściwą szkołę podkreślić)

Wypełnioną ankietę prosimy wysłać **do dnia 31 grudnia 2010 roku** pocztą na adres:
Multi Communications, ul. Wrotkowa 14, 02-553 Warszawa, z dopiskiem na kopercie:
Pierwszy dzwonek – ankieta podsumowująca, lub faksem (22) 845 65 92.

1. Jakie było Państwa wrażenie po obejrzeniu materiałów przygotowanych w ramach programu edukacyjnego **Pierwszy dzwonek**? (Proszę zaznaczyć krzyżykiem jedną odpowiedź):

- Bardzo pozytywne
- Pozytywne
- Nie zrobiły na mnie wielkiego wrażenia
- Byłam/em rozczarowana/y

2. Jak oceniają Państwo zawartość merytoryczną poszczególnych elementów pakietu programu?
(Proszę zakreślić kółeczkiem ocenę każdej pozycji na skali 1 = bardzo źle; 5 = bardzo dobrze):

Poradnik dla edukatora	1	2	3	4	5
Scenariusz zajęć lekcyjnych	1	2	3	4	5
Ulotka informacyjna	1	2	3	4	5
Plakat	1	2	3	4	5
Film edukacyjny	1	2	3	4	5

3. Jaka forma pracy na zajęciach zaproponowana w scenariuszu najbardziej podobała się Państwa uczniom? (Proszę zaznaczyć jeden element):

Szkoła podstawowa

- Scenki rodzajowe
- Dyskusja
- Wypełnianie karty pracy indywidualnej

Gimnazjum/liceum (proszę wybrać rodzaj szkoły)

- Dyskusja
- Praca z ulotką i filmem
- Przygotowywanie plakatów i odgrywanie ról

Inne.....
.....

4. Czy chcieliby Państwo realizować program w przyszłym roku?

Tak

Nie

Dlaczego?.....

.....

5. Czy tematyka programu jest, Państwa zdaniem, interesująca? (Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź):

Bardzo interesująca

Interesująca

Mało interesująca

Nieinteresująca

6. Jak rodzice zareagowali na program? (Można zaznaczyć kilka odpowiedzi):

Nic o nim nie wiedzą

Są zadowoleni, że ich dzieci uczestniczą w tym programie

Widzieli plakat i sami pytali o program

Zapoznali się chętnie z ulotką informacyjną

Są obojętni

Inne.....

.....

7. Czy, Państwa zdaniem, program wpłynął na poprawę świadomości rodziców w zakresie profilaktyki zakażeń meningokokowych? (Na podstawie własnych obserwacji):

Rodzice rozmawiali na temat ulotki

Rodzice rozmawiali na temat filmu

Rodzice prosili nauczyciela o dodatkowe informacje

Inne.....

.....

8. Czy są Państwo zainteresowani otrzymaniem certyfikatu potwierdzającego realizację programu?

Nie

Tak

Imię i nazwisko nauczyciela.....

Szkoła.....

Adres.....

ORGANIZATOR:

PARTNERZY:

Instytut
Matki i Dziecka

www.meningokoki.info.pl